

DE GELDERSE CANON

De 10 tijdvakken, de 50 landelijke canonvensters en definitief voorstel voor de 50 Gelderse vensters

dd 26 juni 2009

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
1.	Jagers en boeren: prehistorie -3000	Hunebedden ongeveer 3000 voor Christus De eerste boeren	Hoofdttekst: grafheuvels Veluwe en Achterhoek ca. 3000-ca. 2000 v. Chr. Bijzondere vondsten. Kadertekst: Grafheuvel Wijchen met ceremoniële wagen (6 ^e eeuw voor chr.) 4 blz.
2.	Grieken en Romeinen: Oudheid 3000 vC-500 nC	De Romeinse Limes van 47 tot ongeveer 400 Op de grens van de Romeinse wereld	Hoofdttekst: Romeinse Limes 9-ca. 400 De Limes loopt dwars door Gelderland. Castrum Arnhem. Opstand der Bataven 69 na Chr. Kadertekst: De gallo-romeinse tempels te Elst 4 blz.
3.	Monniken en Ridder: Vroege middeleeuwen 500-1000	Willibrord 658-739 De Friezen bekeerd tot het christendom	Hoofdttekst: Religie: kerstening Lugder (742-809), kerstenaar Achterhoek en IJsseldal. Oudste kerk van Gelderland in Wichmond. Specifiek Betuwse kerstenaar: Werenfridus (naamgever kerk Elst) Kadertekst: De Heliand ('heiland'), oud-Saksisch handschrift ca. 825. Speelde rol in kerstening. 4 blz.
4.		Karel de Grote 742-814 Keizer van bijna heel Europa	Hoofdttekst: Politiek/cultuur: Keizer Karel de Grote (742-814) en het Valkhof in Nijmegen. Strijd tegen de Saksen (bewoners Achterhoek) Kadertekst: Economie/landbouw: Ontginningen door orden: bezittingen van de abdijen van Prüm en Lorsch v.a. de Karolingische tijd 4 blz.
		Hebban olla vogala Ongeveer 1100 Begin van de Nederlandse taal	Zie 3. kerstening: de Heliand.

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
5.			Hoofdttekst: Politiek: Ontstaan territoriale eenheid. Legende van de Draak van Gelre. Tot de verbeelding sprekende persoon (voorouder graven van Gelre:): Gravin Adela van Hamaland (Alpertus van Metz), ca. 1000 Kadertekst: Invallen Noormannen ca. 800-ca. 1000, o.a. in Tiel en Zutphen 4 blz.
6.	Steden en Staten: Hoge en Late middeleeuwen 1000-1500	Floris V 1254-1296 Een Hollandse graaf en ontevreden edelen	Hoofdttekst: Politiek/cultuur: Hoogtij graafschap/hertogdom. Slag bij Woeringen, 1288: expansie Gelre tot staan gebracht, de latere omvang van Gelre wordt hier bepaald. Grafelijke/hertogelijke hof trekt rond langs zijn kastelen en andere onderkomens. Adel: bannerheren: heren van Bronckhorst, Bergh, Baer en Wisch. Kastelen en havezaten. Kadertekst: Jan van Schaffelaer. Strijd van de Heeckerens tegen de Bronckhorsten (Gelderse variant van de Hoekse en Kabeljauwse Twisten, burgerij tegen de adel) 15^e eeuw. 4 blz.
7.		De Hanze Van 1356 tot ongeveer 1450 Handelssteden in de Lage Landen	Hoofdttekst: Politiek/economie: Opkomst Gelderse steden. 12 stadsrechtverleningen 13^e en 14^e eeuw. Rivierhandel, tollens. Hanze (Gelderse Hanzesteden: Doesburg, Elburg, Gendt, Harderwijk, Hattem, Huissen (Kleefs), Nijmegen, Tiel, Zaltbommel, Zutphen) 1356-ca. 1450 Kadertekst: Religie: Moderne Devotie ca. 1380-15^e eeuw, langs de IJssel en verder (Arnhem, Doesburg, Zutphen, Zaltbommel) 4 blz.
8.			Hoofdttekst: Bloei Gelderse cultuur. Steden. Grafelijke/hertogelijke hof, adellijke hoven. Kloosters (boekverluchtingen). Rentmeester Arent thoe Boecop van het hertogdom Gelre herbouwt in opdracht van de hertog Elburg in revolutionair dambordpatroon 1392-1396 (hiervan is een Gelders Goed-clipje te vinden op www.mijngelderland.nl). Kadertekst: Gouden Eeuw van Gelre 15e eeuw: o.a. gebroeders van Limburg (overleden ca. 1416) 3 blz.
	Ontdekkers en Hervormers: Renaissancetijd en 16e eeuw 1500-1600	Erasmus ± 1469-1536 Een beroemd humanist	

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
9.		Karel V 1500-1558 De Nederlanden één land	Hoofdttekst: Politiek/militair: Gelre blijft als laatste weerstand bieden aan opname in staatsverband Bourgondisch-Habsburgse Nederlanden. Karel van Egmond, hertog van Gelre . Verdrag en Tractaat van Venlo (overdracht hertogdom aan Karel V) 1543. Opstand tegen het Spaanse gezag: Nijmegen 1566 (Maarten Hageman, <i>Het kwade exempel</i> (2005)). Gelderland kende geen Beeldenstorm, wel onrust vanwege het recente verlies van onafhankelijkheid. Kadertekst: Maarten van Rossum, veldheer van Karel van Egmond 4 blz.
10.			Hoofdttekst: Bloei Gelderse cultuur. Eerste renaissancebouw in de Noordelijke Nederlanden ca. 1480-1555 (de huizen van Maarten van Rossem te Zaltbommel, Arnhem en Vaassen, kasteel Terhorst te Loenen) Kadertekst: Librije Zutphen (1561) 3 blz.
		De Beeldenstorm 1566 De strijd tussen verschillende godsdiensten	Zie 9. Karel van Egmond etc. Gelderland kende geen Beeldenstorm, wel onrust vanwege het recente verlies van onafhankelijkheid.
11.		Willem van Oranje 1533-1584 Van rebelse edelman tot 'vader des vaderlands'	Hoofdttekst: Politiek/militair: 80-jarige Oorlog in Gelderland. 1580-1627 delen langdurig frontgebied. Slag om Groenlo 1627 Kadertekst: Afscheiding Overkwartier 1585 4 blz.
12.		De Republiek 1588-1795 Een unieke regering in Europa <i>Loopt door in volgende tijdvak</i>	Hoofdttekst: Religie: Reformatie. Unie van Utrecht 1579. Rol Jan van Nassau (1536-1606) in Gelderland vanaf 1578. Johannes Fontanus uit Arnhem (predikant 1578-1615). Jacobus Revius (1586-1658), vertaler van de Statenbijbel, predikant in Gelderland Kadertekst: Andersgelovigen in Gelderland. Adel blijft veelal katholiek. Katholieke schuilkerken 17 ^e -18 ^e eeuw: o.a. in museum Henriette Polak (Zutphen) en in kasteel Terhorst, kasteel Cannenburgh, kasteel Ammerzoden (bij katholiek gebleven adel) 4 blz.

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
13.			Hoofdttekst: Gelderland en de Oranjes. Jan van Nassau; Emilia van Nassau, dochter van Willem van Oranje, en Don Emanuel van Portugal op het kasteel van Wijchen, 1609-1626; Amalia van Solms verbleef anderhalf jaar in Arnhem met haar zoon Willem II; Willem III (1650 – 1702) krijgt de hertogshoed aangeboden; de Plooierijen (1702-1708); heerlijkheid Bredevoort Kadertekst: de Oranjes op het Loo (van Willem III tot en met Juliana) 4 blz.
14.	Regenten en Vorsten: Gouden eeuw en 17^e eeuw 1600-1700	De VOC 1602-1799 Nederland breidt uit over zee	Hoofdttekst: Economie: Gelderland en de overzeese handel en koloniën. Arnhemland in Australië, genoemd naar het schip de Arnhem waarmee dit deel van Australië in 1623 werd verkend Kadertekst: Kiliaen van Rensselaer (Nijkerk 1585 – Amsterdam 1643), medeoprichter WIC (1621) en stichter Rensselaerswijck (Albany, NY) en/of Jan van Riebeeck (Culemborg 1619 – Batavia 1677), stichtte in opdracht van de VOC Kaap de Goede Hoop (1652) 4 blz.
15.			Hoofdttekst: Politiek/militair: Buitenlandse dreiging in 1664 en 1672. De prins-bisschop van Munster tracht in 1664 Borculo te veroveren en sluit zich in 1672, tijdens het Rampjaar, aan bij Lodewijk XIV, die de Republiek binnenvalt en spoedig aan de IJssel staat. Willem III wordt tot stadhouder benoemd en krijgt de Gelderse hertogshoed aangeboden. Vrede van Nijmegen 1678/79: internationale politieke betekenis. Kadertekst: Vrede van Nijmegen 1678/79: wat betekenden de onderhandelingen voor de stad Nijmegen, op cultureel en economisch gebied. De wandtapijten uit het stadhuis. 3 blz.
16.		De Beemster 1612 Nederland en het water	Hoofdttekst: Economie/landbouw: Achterhoek: grootgrondbezit met horigen. Gelderse Vallei / Rivierengebied: tabaksteelt Kadertekst: Scholtenboeren Achterhoek ?? 3 blz.

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
17.		De grachtengordel 1613-1662 Stadsuitbreidingen in de 17e eeuw	Hoofdttekst: Economie/nijverheid: Papiermolens Veluwe 17 ^e -19 ^e eeuw; IJzerindustrie op Veluwe en aan Oude IJssel 17 ^e -20 ^e eeuw; Textielindustrie Achterhoek (Winterswijk) 18 ^e 20 ^e eeuw Kadertekst: Papiermolen (nu museum) De Middelste Molen (gesticht in 1622) Loenen en/of IJzerfabriek (nu museum) DRU (gesticht 1754) Uft 3 blz.
18.		Hugo de Groot 1583-1645 Bedenker van het moderne volkenrecht	Hoofdttekst: Cultuur: Gelderse identiteit: Gelderse geschiedschrijvers in de 17^e eeuw : Paulus Merula, Johannes Isacus Pontanus (1571-1639) en Arend van Slichtenhorst (ca. 1615-1657) Kadertekst: Sebastiaan Tegnagel uit Rijswijk (1573-1636), hofbibliothecaris Wenen 3 blz.
19.		De Statenbijbel 1637 Het belangrijkste boek	Hoofdttekst: Cultuur: Hoger onderwijs: Latijnse scholen en universiteiten. Gelderse universiteit te Harderwijk 1648-1811 ; concurrent in Nijmegen 1655-1679 Kadertekst: Gerard Noodt (Nijmegen 1647-1725), internationaal bekend jurist en hoogleraar in Nijmegen 3 blz.
		Rembrandt ± 1606-1669 De grote schilders	
20.		De Atlas Major 1662 De wereld in kaart	Hoofdttekst: Cultuur: Arnhem als drukkerscentrum . Arnhemse drukkersfamilie Janssonius, verwant aan de Blaeu's in Amsterdam Kadertekst: Graveur Nicolaas van Geelkerken 3 blz.
		Michiel de Ruyter 1607-1676 Zeehelden en de macht van de Republiek	
		Christiaan Huygens 1629-1695 Wetenschap in de Gouden Eeuw	
		Spinoza 1632-1677 Op zoek naar de waarheid	
		Slavernij ±1637-1863 Mensenhandel en gedwongen werken in Amerika	

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
21.			Hoofdttekst: Beheersing van de Delta, begin Waterstaat: Pannerdens Kanaal (1707) en Bylands Kanaal (1776) Kadertekst: Dijkdoorbraken (bijv. die van 1740 bij Elden (zie bron de Gelderland Bibliotheek)) 3 blz.
22.		Buitenhuizen 17e en 18e eeuw Rijk wonen buiten de stad	Hoofdttekst: Cultuur: Gelders Arcadië: Landgoederen Veluwezoom 17e-19e eeuw. Voorbeelden: Rosendael, Biljoen, Middachten Kadertekst: ingaan op voorbeeld, bv. Rosendael met tuinen en park (bedriegertjes ed.) 3 blz.
23.	Pruiken en revoluties: Eeuw van de verlichting en 18e eeuw 1700-1800	Eise Eisinga 1744-1828 Verstand, kennis en wetenschap worden belangrijk	Hoofdttekst: Cultuur/verlichting: Sociëteiten: Arnhem (1764), Zutphen (1764), Tiel; genootschappen: Arnhem (Prodesse conamur, 1792) Kadertekst: Charlotte Sophie Bentinck-Von Aldenburg, nonconformistische edelvrouw 1715-1800 3 blz.
24.		De patriotten 1780-1795 Crisis in de Republiek	Hoofdttekst: Politiek/militair: Patriottenbeweging. Patriots Hattem en Elburg bezet door Orangisten 1786. Herman Willem Daendels (Hattem 1762 – Ghana 1818) Robert Jasper van der Capellen van de Marsch (1743-1814) als Gelders patriot (neef van Joan Derk van der Capellen tot den Poll (Tiel 1741 – Zwolle 1784). Kadertekst: Ingaan op <i>Aan het volk van Nederland</i> van J.D. van der Capellen als invloedrijk pamflet voor politieke hervorming of opblazen grafmonument familie Van der Capellen tot den Poll 1788 (met de gravure van het opgeblazen monument als illustratie) 4 blz.
25.		Napoleon Bonaparte 1769-1821 De Franse tijd	Hoofdttekst: Politiek/militair: De Franse Tijd. Pichegru steekt de grote rivieren over in de Bommelerwaard, dec.-jan. 1794-95; 1795 terugkeer H.W. Daendels met Fransen, Fluwelen Revolutie en democratische verkiezingen; 1795 sloop het Valkhof in Nijmegen; opstand Kadertekst: Orangisten en executie Freule van Dordt, 1799, 4 blz.

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
26.	Burgers en Stoommachines: Industrialisatietijd en 19^e eeuw 1800-2900	Koning Willem I 1772-1843 Het koninkrijk van Nederland en België	Hoofdttekst: Nieuwe grens met Duitsland Politiek: grenstractaat Pruisen – Nederland 1816: de Liemers komt bij Nederland Eventueel kadertekst: over grensverkeer / smokkel 3 blz.
27.		De eerste spoorlijn 1839 Nederland versnelt	Hoofdttekst: Infrastructuur: Groeiende verbindingen Wegen: Zuiderzeestraatweg (1825), Hattem – 't Loo en meer Apeldoorns Kanaal 1829 en 1865 Spoorlijn Utrecht – Arnhem 1845 Veren over de rivieren Ontwikkeling (en ontmanteling) tramspoor net ca. 1880-ca. 1930 Eventueel kadertekst: Ontmanteling van de vestingen als voorwaarde voor de ontsluiting van steden (verschil Arnhem/Nijmegen). 4 blz.
28.			Hoofdttekst: Overheersende positie Gelderse adel Voorbeeld: de Van Pallandts (verschillende takken). NB: overlapping met 22 vermijden! Kadertekst: De eerste Gelderse foto door baron van Heeckeren van Kell, ca. 1840 3 blz.
		De Grondwet 1848 De belangrijkste wet van een land	
29.			Hoofdttekst: De rol van religie / verzuiling protestanten: Afscheiding 1834 (ds. A. Brummelkamp Hattem Heerde Oene) / ontstaan Bible Belt (bijbelgordel kan al uit het twaalfjarig bestand dateren) Kadertekst: Nijkerker Beroering 1749 / Aalten 4 blz.

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
30.			Hoofdttekst: Modernisering van de landbouw Opheffing (sinds Napoleontische tijd) en herverdeling van de Marken (marken ca. 1840). Markenwet 1886 en nog bestaande marken (bv. Velp, Rheden, Dieren). Vernieuwing van landbouwmethodes & ontginningen: Landgoed Schovenhorst, Putten (1848) Oranjobond van Orde, overige ontginningen Kadertekst: De familie Staring + A.C.W. Staring (1767-1840), dichter 4 blz.
		Max Havelaar 1860 Een protest tegen de Nederlandse regering in Indië	
31.		Verzet tegen kinderarbeid 19 ^e eeuw De werkplaats uit, de school in	Hoofdttekst: Opkomst van industrie baksteenindustrie langs de grote rivieren Lubbertus van Gerrevink sticht 1839 Berghuizer Papierfabriek. Teruggang papiermolens, omzetting daarvan vaak in wasserijen Eventueel kadertekst: kinderarbeid in Gelderland 3 blz
32.			Religie: katholieken- emancipatie en kerkenbouw; rol krant De Gelderlander Kadertekst: (1^e Nl. Cuypers-kerk Kranenburg)
33.		Vincent van Gogh 1853-1890 De moderne kunstenaar	Hoofdttekst: Cultuur: schilders van het Gelderse landschap Oosterbeekse School Jan Voerman (1857-1941) te Hattem Eventueel kadertekst: Piet Mondriaan (Amersfoort 1872-1944), opgegroeid te Winterswijk 3 blz.
34.			Hoofdttekst: Opkomend toerisme 19^e-20^e eeuw Gelderland als 'Klein Zwitserland': pensions langs de Veluwezoom, de Stuwwal bij Nijmegen ed. Toeristische attracties: Bergspoor, Westerbouwing, Julianatoren, Apeldoorn (1910), Nederlands Openlucht Museum, Arnhem (1918) Eventueel kadertekst: Fruitcorso West-Betuwe in Tiel, bloemencorso Lichtenvoorde 4 blz

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
		Aletta Jacobs 1854-1929 Kiesrecht en gelijke rechten voor vrouwen	
35.			Hoofdttekst: Sport: de Vierdaagse (sinds 1909) Kadertekst: Papendal 3 blz.
36.	Wereldoorlogen: Eerste helft 20^e eeuw 1900-1950	De Eerste Wereldoorlog 1914-1918 Neutraal in oorlogstijd	Hoofdttekst: Vluchtelingen op de hei Opvang Belgische vluchtelingen WO I in Ede, Nunspeet, Harderwijk en Oldebroek Kadertekst: Late 19 ^e eeuw: bestemming van het lege land, m.n. de Veluwe, voor militaire oefenterreinen 3 blz.
		De Stijl 1917-1931 De vormgeving verandert totaal	
37.			Hoofdttekst: Hoger onderwijs: Gelderse universiteiten Wageningen Universiteit (1918) Universiteit van Nijmegen (1923) Eventueel kadertekst: studentenprotesten jaren '60 3 blz.
38.	Nieuw venster	De crisisjaren 1929-1940 Ellende in Nederland	Hoofdttekst: Afsluiting Zuiderzee (1932) en de sociale, economische en culturele gevolgen Eventueel kadertekst: werkverschaffing (Goffert/ Apeldoornse Bosch) 3 blz.
39.			Hoofdttekst: Infrastructuur: Nieuwe bruggen en wegen Bruggen over de grote rivieren: Katerveer 1930, Culemborg, Hedel, Zaltbommel, Arnhem, Nijmegen Rijkswegenplan uit ca. 1930: de A2-A15, knooppunt Deil enz. Kadertekst: Betuwelijn 3 blz

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
40.			Hoofdttekst: Natuurbeleving en -bescherming: Het Geldersch Landschap (1929) Nationaal Park de Hoge Veluwe (1935) Korenburger Veen Winterswijk tweede aankoop door Natuurmonumenten (na Naardermeer); aankoop Posbank Kadertekst: Helene Kröller-Müller, kunstverzamelaar 1869-1939 4 blz
41.		De Tweede Wereldoorlog 1940-1945 Nederland bezet en bevrijd	Hoofdttekst: Politiek-militair: oorlogsgeweld Bombardement op Nijmegen 22 febr. 1944 Market Garden 1944 (Nijmegen, Betuwe, Arnhem) Gelderland raakt verdeeld in een bevrijd en een bezet deel; frontlinie sept. 1944 – april 1945 Kadertekst: Wageningen / capitulatie 4 blz
42.		Anne Frank 1929-1945 De Jodenvervolgning	Hoofdttekst: Politiek-sociaal: onderdrukking en verzet NSB WOII (Goudsberg bij Lunteren, Winterswijk, Rost van Tonningen en zijn weduwe) Onderduiken en sociale gevolgen (Aalten (mevr. Kuypers-Rietberg) Represailles: Razzia Putten / Woeste Hoeve Eventueel kadertekst: Verscholen dorp 4 blz.
		Indonesië 1945-1949 Een kolonie vecht zich vrij	
	Televisie en computers: tweede helft 20^e eeuw 1950-2000	Willem Drees 1886-1988 De verzorgingsstaat	
43.			Hoofdttekst: Economie/landbouw: Ontwikkeling komgronden Rivierengebied Ruilverkavelingen Rivierengebied Schaalvergroting in de landbouw Eventueel kadertekst: Fruittel / Flipje van Tiel 3 blz.

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
44.			Hoofdttekst: Ijssellinie (bouw 1951-1954 – opheffing 1964) Stuwen bij Bommel en Arnhem Bouw brug bij Doesburg (1952) Dijk Arnhem/Nijmegen Eventueel kadertekst: functieverandering / sloop kazernes in Gld (einde koude oorlog) 3 blz.
45.		De televisie vanaf 1948 De doorbraak van een massamedium	Hoofdttekst: Open Het Dorp, Arnhem (1962), eerste grote televisieactie Kadertekst: Zorginstellingen in Gelderland 3 blz.
		Haven van Rotterdam vanaf ongeveer 1880 De poort naar de wereld	
		Annie M.G. Schmidt 1911-1995 Een dwarse vrouw in een braaf land	
		Suriname en de Nederlandse Antillen vanaf 1945 De koloniën worden zelfstandig	
		Srebrenica 1995 Hoe bewaar je de vrede in moeilijke omstandigheden?	
46.		Veelkleurig Nederland vanaf 1945 Een maatschappij met veel culturen	Hoofdttekst: Molukkers v.a. 1950 Kampen in o.a. Tiel, Elst en Vaassen Gijzelingspoging Juliana (opgepakt in Lunteren, rechtszaak te Arnhem, Gelderland onder de 17 gearresteerden?) Kadertekst: remigranten uit Ned. Indië in de 19^e en 20^e eeuw, die zich vestigden in en om Arnhem, Apeldoorn en Nijmegen. 4 blz.
47.			Hoofdttekst: Cultuur: Normaal in de Achterhoek / streektaal en streekmuziek / regionaal zelfbewustzijn Eventueel kadertekst: Gelderse schrijvers: Gerrit Komrij, Koos van Zomeren, Jan Siebelink 3 blz

	Tijdvak	Canonvenster Landelijk	Gelders canonvenster
48.		De gasbel 1959-2030? Een schat die op raakt	Hoofdttekst: Kerncentrale Dodewaard (1969-1997), energievoorziening Kadertekst: protestbeweging tegen kernenergie 3 blz.
49.		De watersnood 1 februari 1953 Water bedreigt Nederland	Hoofdttekst: Ruimtelijke ordening: Gevaarlijk water De regulering van de rivieren in de 18 ^e , 19 ^e en 20 ^e eeuw tot en met 'ruimte voor de rivier' aan het einde van de 20 ^e eeuw de vele dijkdoorbraken (1784, 1809, 1820, 1861, 1926), startend met de bijna-watersnood van 1995 4 blz.
50.		Europa vanaf 1945 Nederlanders en Europeanen	Hoofdttekst: Politiek: Grenzen verdwijnen Europese vereniging; ontstaan Euregio's, grensoverschrijdend wonen Kadertekst eerder al Elten en Suderwick (Duitsland) 1949-1963 geannexeerd door Nederland en bij Gelderland gevoegd 3 blz.

Voor informatie over de Gelderse canon kunt u contact opnemen met Gelders Erfgoed.

www.gelderserfgoed.nl

info@gelderserfgoed.nl

tel. 0575 511826